ՀԱՅԿԱԿԱՆ – 13 – ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ – 1866

ՕՆ ՏԷՕՐՏԻՒՆՃԻՒ ՍԷՆԷ–ՆՈՒՄԷՐՕ – 665 – ՀՈՒՄԱՆ ԷՐԹԷՄ – 1 – ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ – 1866

ՄԷՇՄՈՒԱՆՑ

ՀԱՅԿԱՏԻՍ

Իր պատ. Մէշմուանը հրատարակ. հէր հոգիթա հաւաժաս էրթէսի կիւնէրի տարեբլաճագ տարը.

Սենեսի ըէյնի օրարագ	140	ղուրուշ.
Ամբը պարզը քէպազնէր	70	„
Իւշ պարզը քէպազնէր	40	„
Վէ պիր նուսխասը	5	„

Տարեկան իշխան պէհէր նուսխասը փոստախանէ ներգրամը ժուշիլմէնէ խուրիէի արքունական խառնիճէն պէյան օրուշուր.

Իրատարակութիւն պէհէր տրբաթը տիր տէֆտէրդ 5 զրշ. Դրի տէֆտ իշխան պէհէր տէֆտարնա . . 2 „ Իւշ տէֆտ իշխան պէհէր տէֆտարնա . . 1½ „ Իւշ տէֆտառն զիատէ օրան, վէ դայէթ տարուն ի յառաջ իշխան արդէնա բարարդագ օրուշուր.

Տարեգրութեան կելին մերիմուզ վէ իրատարակութեան բոլթա մէսարիֆիլերի. կէ օնտէրէնիրին ի գիրանդ. պատ. մահալէ պէյան օրուշուր.

ՈՒՄՈՒՐՈՒ ԲՕԼԻԹԻԳԻՅԷ, ԳԷԼԷՏԻՅԷ, ՎԷ ԻԼՄԻՅԷ

ՎԷՔ ՄԷՎԱՏՔԷ ՆԱԳԻՐԱՅԸ ՍԱՅՏԻՐԻՅԷ ՄԻՒՐԹԱԼԻՊ ՎԱԶԷԹԻՆԷ

ԳՕՐՍԱ 1866	Սեպտ. մէր 26
Լօնտրա 3 ay վուտէ	108¼–108
Մարսիլիա „ „ „	23 35 23 42½
Փարիս „ „ „	
Նարօլի „ „ „	
Ճէնովա „ „ „	

ԹԷԼԵԳՐԱՖ ԽԱՊԵՐԼԷՐԻ

Լօնդրա. 2 Հոկտ. Գ օնսոլիտ 51 — 51 1/4
Լօնդրա. 4 Հոկտ. „ 50—50 1/4
„ 6 „ „ 50 1/4—50 1/2
Բուրէ. 9 Հոկտ. գ օնսոլիտ 30—50 25
1865 իսթիքրազը 245 1865 253
Բուրէ. 11 Հոկտ. Գ օնսոլիտ 29 75—29 50
Իսթիքրազ 1865—245 1865—250

ՍԷՆՍԵՒԻՍԷԼԷՍ	Բազար էր՝ Սեպտ. 26	Սաբ 27	Շապշամպա 28	Բէնշէմպէ 29	Ճումա 30		Ճումա կր Հոկտ. 1
Սէֆխախէ լիրա Գ.Բշ.	102 30	102 20	102 20	102 20	102 20	102 20	102 20
Տէյնամթը ուսմանլի թահվիլաթը 100 սանտիմ Ինկիլիզ եանիսա 110 սանտիմ լիրայի Օսմանիէնին պէհէրի.	33 26	34 10	34 14	34 20	34 20	34 9	34 10

ԱՍԻԹԱՆԷ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ԹԷԼԵՂՐԱՖ ԽԱՊԵՐԼԷՐԻ.

ՎԻԷՐԷՆԷ. 10 Հոկտ.

Իթալիանլար հոկտեմ. օն պէշինտէ, Պուատարիլաթէր գալէլէրինէ տուխուլ խոէձէրլէր տիր։

Պու այլն եիրմի պէրինտէ, պիւթիւն Վէնէտիկ ահալիսի թօփլանրպ, հանկը հիւքիւմէթի խսթէյէձէքլէրինէ տայիր գուրա աթաձադար տրը։

— Ֆրանգֆորթ, Դասսէլ, վէ Վայզպատէն մէմլէքէթլէրինի Բրուսիա տէվլէթի տահա տիւնքի կիւն ըէսմէն գալթ իթմիշ օլտու։

Բարիս. 10 Հոկտ.

Օվլիէրիտէ սըզը սիւրիւլէրինէ աղը խասթալըգ տիւշիւշ սիւր. պու ճիհէթլէ Օվլիէրիտէն Յորանտա Յա վէ Ամէմանիայա սըզը նագլ էքիտէն եատագ օլմուշ տուր։

Ֆօմատա օլան Մէքսիգօ խմբէրատթօրիչատը խասթալըզընտան կէրէյի կիպի էյիլէնմիշ օլտուղունտան. թէրբիեսթէյէ Միրամար սէրայընա ավատէթ իթմիշ տիր։

— Բրուսիա հըզմէթինտէ օլան Մաձար թապուրլարը, տաղըթըմըշ տրը։

Սեպտ. 27 թարիխի իլէ, իմբէրատթոր Մագսիմիլիէնին Մէքսիգօտան շէքտիսի թէլէղրաֆլարա նազարէն, Մէքսիգօ ահալիսի քէնարխինէն ղայէթ խոշնուտա օլուպ. զայէթ սատրգ իմիշլէր, վէ Մէքսիգօ իմբէրատթորլուղու քեսաֆէյի մութթէֆիգլերի իլէ հիւանիւ իմթիղաձ վէ խալիսէթատ ի. միշ։

Շարգ Ռուսլէսի.

Բուրանէն հէր թէրաֆընտան վուրիա օլան զաղէթալէրին ճիւմլէսի, հալա Շարգ մէսէլէսի մուպահատաթը իլէ ազալու օլուպ, միւթէպէր վէ ղայրը միւթէպէր պու զաղէթալէրին հէր պիրի, պու մէսէլէյը միւհիմմէյէ պիրեր կէօնա մանա վէրէբէք, վէ պիրեր տիւրլիւ գրյաֆէթ կիյտիրէբէք. մէյտանա չըգարմագտա իսէլէրատ, ճիւմլէսինին միւթալատընտան ալի շէյ ֆէհմ իսէպիլմիշիզ։

Պունլարդան պիրիսի. Բուրատտա պաղը տէվլէթլէրին պու մէսէլէյի գարըշարարագ, պիր ալթ իսթիւնք բէյտա իթմէք, վէ պու գարըշըլըգտան քէնարէլէրինէ պիր մէնֆաաթ չըգարմագ։

Իքինճիսի. Շարգ Խրիսթիյանլարընին պուլունտուղու հալի, պու մէսէլէսի մէյլէնին մէյտանա չըգմասընա սէպէպ վէ վէսիլէ պէյան իթմէք։

Պու պիր աղըր մատտէ օլուպ. տօղրուտան տօղրույա պիղէրէ, վէ պիղէրին մէնֆաաթընա տօգունուր պիր քէյֆիյէթ օլտուղունտան, պաղը թաֆիսիլաթա մուհթաաջ տրը։

Իչէր Բուրսա եիւզ սէնէ էվվէլ. քի Բուրսա օլայրտը, եանի Բուրսա տէվլէթլէրի քեամիլէն բուհանի կիւրուհի թէյսիրի ալթընտա օլուպ տին ուղրունա գան տէօրմէք, օրտուլար գալարմագ, տէվլէթատէն տէվլէթէ մուամէլէլէր կէօսթէրմէք կիպի էֆքեարլարա զահիպ օլմուշ օլայրտրլար։ Շարգտա օլան Խրիսթիյանլարընա իսթիհսապընա գալդըրմալարընա պիր մանա վերէպիլիրտիք։ Լաքին կէօրմիւրլունէ էնիւնեատ աշքեար տուրուրքի, նէ Բուրսա էսկի Բուրսա տրը, եանի նէ Բուրսատա էսկի տին ղայրէթի վար. նէ տէ Շարգ օ էսկի Շարգ տրը, եանի, նէ տէ Շարգտա քիմսէնին տինի. նէ տօգունուլտու զու վար, վէ տօգունուլմատրգտան մատտա. Շարգտա օլան տին սէրպէսթիյէթի, զանն իսէրիզ քի սէրէճէյի նիհայէսինէ տէ վասլ օլմուշ տուր, պու պէօյլէ օլտուգտա. Խրիսթիյանլարը վէսիլէ իսէրէք, պաղը Բուրսա տէվլէթլէրի Շարգ մէսէլէսինի գարըշտըրմաձագլար իսէ, շու բոսը աշքեար տրը քի, տին մատտէսի իչինէ տէյիլ տիր, չինքի էյէր շիմտիքի Բուրսա, պիզիմ պիրտիպիզ Բուրսա իսէ, վէ շիմտիքի բօլնթիգա պիզիմ պիլտիսիմիզ բօլնթիգա իսէ, պու Բուրսա վէ պու բօլնթիգա ինտինատ, Խալամ, Խրիսթիյան, Պրահման, եա տայրը պիր մէղհէպ, հէպ պիր տիր։ Պու մատտէ բէք ա. շքեար օլտուղունտան, տէ մէքտիր քի, էյէր Բուրսատա, կէրչէքտէն շու մէսէլէյի գարըշտըրման վար իսէ, սէպէպի նէ Խրիսթիյանլարընին տինի տիր, նէ տէ Խրիսթիյանլարընին իսթիհսապը. իլա պաշգա պիր շէյ։

Շու սօն սէնէլէրատ Բուրսանէն տրգգամի իսէնէր վար իսէ, վէ հիչ օլմազտա զաղէթամիզը գըրատա բաղէթ իսէնէր օլմուշ իսէ, աշքեար կէօրմէլի իտիլէր քի, հէմէն պիւթիւն Բուրսա, պու ատրգ թամահատան պաշգա պիր շէյէ զահիպ օլմայըպ. քէսրէթը նուֆուզ. քէսրէթը գուսրէթ, քէսրէթը էմվալ, վէ քէսրէթը մէմլէքէտէն պաշգա պիր շէյ խայալ իթմէմէքտէ տիրլէր, վէ տահա ֆէնտասը վէ պէտթէրի շու տուրքի պու խօտպին հէտէֆ վասլ օլմագ իչիւն հագգ, մէղհէպ, հէր պիր շէյ այագ ալթընա պլնմագտա տը։ Իչլէ պիր նէյէթ, պէօյլէտէ պիր ադըպէթ հասրլ իտիպ, պունուն սէ. մերէսի օլան միւթէնագրս նէթիճէ. լէրտէ, հէր կիւն կէօղիւմիւզիւն էօ. նիւնտէ ճէվէլան իթմէքտէ տիր։ Վէ պու վէճհ իլէ կէօրիւրիւզ քի, Բուրսա պիր եէրտէ Իսլամը խսթիհսապ իտէր, տիկէր եէրտէ Խրիսթիյանը, պիր եէրտէ սէրպէսթիյէթի, տիկէր եէրտէ տէսրօսթլուղու, պիր եէրտէ էսկի հուգուգու, տիկէր եէրտէ եէ. նի հուգուգու. վէ գուսուրու տա հաքգա. Բուրսանէն հրրսը շան իւ թամահնա, Իսլամլըգ, Խրիսթիյանլըգ, հուգուգ, սէրպէսթիյէթ, եա ատրօթլուգ, պիրեր ալաթ, վէ պիրեր վէսիլէ օլուպ, նասրլ քի պիր զե. նաաթքեար, ալաթըն աշքնարլըգնա պագմագ, իլա եաբաձաղը իշէ պա. գար, վէ ալաթ գրրրլա վէ թէլէֆ օլա տախի, զէնաաթքեար պիր պաշ. գասընը թէտարիք իտէր, վէ եինէ ի. շինի իլերի վարարրը, պիղէր, եանի Խրիսթիյանլար քի. պու տէֆտ հիչ օլմազտա պու գատար զաղէթալէրին գավլինճէ, Բուրսանէն էլինէ պիր ա. լաթ օլմուշ եա օլաձագ իսէք, էյէր պիղէր տէ Բուրսանէն էլինտէքի իշէ մայիլ օլուպ տա, քէնտի գրրրլտրզ. մըզը, բարչալանտրզմըզը, վէ թէլէֆ օլտուղունմուզա կէօրմէզսէք, պէօ. յիւք համագաթտա պուլունուրուզ. վէ համագաթ պիր շէյ տէյիլ, պէօ. յիւք զնան վէ մուխթարատա տախի պուլունուրուզ։

Շիւպհէսիզ, Շարգ Խրիսթիյան. լարը տէվլինին պաղը ըսլահաթա միւհթաաջ օլուղունու, պիղէր ին. քեար իսէնէլտէն տէյիլիզ, վէ զաղէ. թամզատա պունա տայրը պաղը աղըր վէ խաֆիֆ շքեայէթլէր տախի չօգ տէֆա օգունմամըշ վէ կէօրիւլմիշ տէ տէյիլ տիր։ Լաքին տիւնեատա վանր մը տրը, էյլէ պիր տէվլէթ քի թէպաա. լէրինին հալի ըսլահաթա միւհթաաջ օլ. մասըն, վէ պու կիւնքի կիւն էն պէօ. յիւք. էն մուազզամ վէ էն նիզամը. տէվլէթլէրին թէպաալէրի, մէսէլա, Ինկիլիզ, եա Ֆրանսըզ, եա Բէլճիքա եա տա այրը պիր տէվլէթ թէպաալէ. րի, տէվլէթլէրինէ սանքիմ բէք մի խօշնուտ տուրլար, եախօտ ճնարրն զաղէթալէրինէ պիղիմ իթմէյիմիզ շքեայէթին տահա բէք զգուտէսի կէօրիւլմէմիշ մի տիր, վէ կէօրիւլմէյէճէք մի տիր աճապ։ Լաքին նասրլ քի մանիմ տիւր սաղ բօլնթիգա, թէպաա իլէ հիւքիւմէթ, այնը բէտէր վէ էվլատա պէնզէյիպ, բէտէր վէ էվլատ, տախի պիրիպիրինտէն շքեայէթլէրի օլտու. զու հալտէ տախի, պիր պիրի իլէ պիր մուվագգատ իմթիխանաձարզարդ լարը տա. խի օլտա, բէտէր վէ էվլատ, պիր պիրի իլէ այրըլմագ մը լազըմ կէլիր. հանկը բէտէրին էվլատընտան պիր շքեայէ. թի եօգ տուր, եախօտ հանկը էվլա. տըն բէտէրինէ պիր տէյէճէյի եօգ տուր, լաքին պունուն իլէ փէտեր վէ էվլատ մուհտաջէթի մահվօլուպ տա, պիրպիրլէրինէ խուսուս մէթ մի ըղհար իթմէք լազըմ կէլիր, պունու գա. պուլ իտէմէյիզ։

Շարգ Խրիսթիյանլարը էյէր քէն. տի մէնֆաաթը սահիհէլէրինի պիլիր. լէր, աղնարլար վէ թանըրլար իսէ, տէվլէթը Ամէրիկէ տէրէճէյի նիհայէ. տէ սատրգ վէ մուխլիս գալմագտան պաշգա պիր տիւշիւնճէլէրի օլմամալը տրը, վէ պիզ էօյլէ մէմուլ իտէրիզ քի, ագլը պաշընտա օլան հէր Խրիս. թիան պու էֆքեարտա տրը։ Վէ էյէր Խրիսթիյանլարա սահիհէն մուզ. ղիր պիր շէյ վար իսէ, շիւպհէսիզ Շարգտա Բուրսալարրն Խրիսթիյան իշլէրինէ միւտախէլէ իթմէլերի տիր։

Լօթէռէն պէրու ֆագաթ շու սան օն սէնէ զարֆընտա, Բուրսա միւտախէլէսինին Խրիսթիյանլար հագ. գընտա նէ տէրէճէ պէտպախթ օլ. տուղու բէք աշքեար կէօրիւնտիւ։

Տիւնեա գուրուլը ինսան ինտա. նա եարատմ իտէր, ինսան ինսանա շէ. ֆի օլուր, հաթտա ճիւմլէ ինսանլա. րա պու պիր ինսանիյէթ պօրճու տուր. պիր մուգատտէս ֆազիլէթ տիր։ Բուրսալարը պու ֆազիլէթլէ տէվլէթը Ամէրիկէ մուվաձէհէսինտէ Շարգ Խրիսթիյանլարը հագգընտա շիֆտաաթճը օլմուշ օլսալար, տէվլէ. թը Ամէրիկէ սան տէրէճէ խալիսէթլէ պու շիֆտաաթլարը գապուլ իտէրտի, պէտպախթըզմըզտան, պու ինսանի. յէթ ֆէրայիզի ալթընտա, չօգ տէ. ֆա բօլնթիգաճա պիր տէսիսէ տախի պուլունմուշ տուր. պիր թէրֆտան քիմինին եալընըզ Գումու, քիմինին եալընըզ Գրանթ օլսի, վէ բիմինին եա. լընըզ Արթիսթանը խսթիհսապ իթ. մէսի պու տէսիսէյի աշքեար իսէ պ ֆազիլէթ նէ վինտէն օրարագ շիֆտաաթ. ճրլարգլար իւզրինէ պէօյլէ շէքք վէ շիւպհէ տուվլէթ իսէ, տիկէր թէ. բրֆտան ճիւհելլ կիւրիւհինին կէօ. զիւնէ տարըրզ էատասրզ իսայալի իւ. միտլէր բարլաթարագ, պաղը մէրթէ. պէ թահրիք օլունմալէրի, տէյիլ եա. լընըզ Իսլամ իլէ Խրիսթիյան պէյնինտէ, իլա Խրիսթիյան իլէ Խրիսթիյան պէյնինտէ տախի էօյլէ էճիսէթսիզ. լիքլէր հասրլ իթմիշ տիր քի, պու մա. գուլէ շիֆտաաթճրլարգլար քիւլ խէն

պՀՀ ՀԶգաղդման մասամբ, եկեղեցիներ մուտքերը պիր առավելթ վե պիր խուսումեթեն թանվիլ օրմագտա տը։ Պիղէ գալա, Շարդ մեսելէսինին հալլի, եախոտ պու մեսելէնին իսմինի տախի տիւնեատան գալտրրմանդն էն գօյայ վե էն գրատա եօրա, տալա էձնէպի մուտախելէսինէ հաձէթ պըրագմայաբագ պիղիմ պուրատա Իսրամ Խրիսթիյան ձիւմիէ միղին պիրպիրիմիզ լէ հիւսնիւ իմթիղաձ իլթմէմիզ տիր։

Պու խուսուսատա, ումումէն Խրիսթիյանլարդն պօրձու, մաթպուսու մէչրուէրի օրան տէվլէթը Ալեյէ քէմալը խալիսեթլէ էզձան իւ տիլ ատատագաթ ըզհար իթմէք, վե պիր թագըմ թէչելիգաթը մուղերրե վե խայալիէյէ ասա հեվալէի սէմմը իւ թիսպար իթմէմէք տիր։

Տէվլէթին պօրձու տախի, պիղլերի ատաբգ վե խալիս վե միւթի թեպատէրի պիրիպ միւհթաձ օլսուզմուգ, եախոտ էշէատը իհթիաձըմըզ օրան պազը ըսլահաթը, պիր մատէրը միւրֆիգ միսիլլիւ, աղլաթմայարագ վե սըզլաթմայարագ պիպէ իթա իթմէք տիր։

Խալամ վե Խրիսթիյանէն պիր պիրինե օրան պօրձու տախի, պիր թագըմ էսկի իատատաբրը վե պիր թագըմ մահուտ ատավելթլէրի վե խուսումեթլէրի մէյատատան քիւլլիյէն մահվ վե իզալէ իսթիւ, պիր տամ ալթընտա օրան պէօյիւք վե քիւչիւք գարատաշ կիպի հիւսնիւ իմթիղաձ իլե կէչինմէք տիր։

Իշթէ թէքմիլ Շարգ մեսելէսի պու իւչ մատտե իւզերինատե տիր։ պունըրա հէր քէս իսկեատթ օլսուգատա, պալօն կիպի ձէսիմ պիր շէյ կէօրիւնիւպ, իչի հավա տօլու օրան պու մեսելէ պիր լահզատա մահվ օլուրը, վե Իւրոպանդն մեմալիքի Շարգեսկե իլե թիձարէթ մուամէլաթը։ ատան պրաշգա պիր իշի գալմայըպ, միւսուլման ըլուէթի տախի տէվլէթը Ալեքսանդր ումուրու քօնթիգեսկե գամուսուատան քիւլլեսկեն նապէտիա օլուր։

Պու մատտե իւզերինէ, իլերիւտե տախի սէօյլէշմէյէ վե սիրէլէրիմիզ օլապիլիր։

ՀԱՅԱՏԻՍԱԹ ՍԻՒԹԵ ՆԵՎԻՅԵ

Օրդ։ Բարիս Ամանամէսի մուձիպինձէ Ալլահ պէյլէրինե հէր նե իմթիազաթ վե մուաֆիյաթ վերսիրսե, Սրբոց պէյի տախի թագիմթը իլե անլէրե հիսսէատար օլաձաղընատան, մուախարէն Ալլահ պէյինե վերսիրէն իմթիազաթըն ագիմինատ։ Սրբոց պէյինին տախի գալդրըպ պունարը մաթլուպ իսէձէյի մէմուլ օլունուրատ։ Վէ վուգուաթ տախի թէմամէն պու մէմուլե ձէվապ վերիպ շու սան կիւնլերատե Սրբոց վոյլոտասը։ բրենս Միշել գարու քեատեատար վասէթատար իլե պու իմթիազաթը։ եանի էվատատան էվատատա պէյ օրմագ, պագրը պիք քէ պատմագ, նըշան իսթիտատ իթմէք կիպի իմթիազաթը քէնտի հագդընատա տախի թալէպ իթմէյե գալդրըմշը օլուրդու իչիթիլիր։

Միւրէթը հալե նազարէն տէր Էվանթ Հերալա։ Սրբոց վոյլոտասընդն պու մաթլուպաթը տախի գարինի գապուլ օլաձագ մէվատտէն կէօրիւնիւր։

— Էվանթ Հերալատա շու վէձհ իլե եաղըլը տը։

Գարա տաղատան կէլէն բրենս Նիգօլա մէմուրլարը չէնտա մահատան պէրու Թարապիատա Մէթալա լօգատասընատա իգամէթ իտէրէք, տէվլէթը Ալեյէ մէսարիֆի իլե եէյիպ ի չիպ քէյֆ իթմէքատ իտիլէր։ մուախարէն ալընան իտապէրլէրե նազարէն (կէչէնատ ինֆուե իթմէյիմիզ միսիլլիւ) Կիրիա վե Ռումելի զայէլէրի արատասընատա, պիր տե պու Թէրաֆատան պիհուզուրլուգ չէքիլմէմէք իւզրե, տէվլէթը Ալեյէ պունարդն մաթլուպաթընա չէշմը միւսատատ իլե նազուր իտիւպ, Նօյոզէլլա Թատպիր օլուսնան քիւչիւք պիր լիման Գարա տաղլարա Թէրք օլունմուշ, վե Պայանա իլե Ինագա կէօրէրի արատասընատա իշլեմէք իւզրե, քէնտիլէրինե պիր քիւչիւք վաքօր տախի ինատան պույրուլմուշ տուր։

Գարաօլանէլէր մատտէսի տախի Գարա տաղլարդն մաթլուպու իւզրե Թէսվլեկ օրմուշ տուր տէնիր. էլհասրլ բրենս Նիգօլա հէր նե մամլուպ իթմիշ իսե, հէմէն քեամիլէն էտինմիշ օլուզդունատան, տէվլէթը Ալեյէ պէօյիւք պիր շիւքրանէյէթ վե սատագաթա պօրձու տուր։

— Էվանթ Հերալատա շու վէձհ իլե եաղըլը տը։ Օէյթուն տաղը ջորպաձըլարընատան մահպուս օլան զեվաթըն պու տէֆա Թարապուլուս Գարպ Թերաֆընա սիւրիլէնե կէօնտերիլէձէքլէրի միւթեվաթը տը։

Պարաշատան արընան պիր թագըմ մէկթիւպլէրին մատանե նազարէն, պու ջորպաձըլարդն պու վէձհ իլե ախզ իւ կիրիֆթ օլունուպ, մահպէսե իլգա օլունմադարը Գօլան տաղընատա (եանի Օէյթունտե տէմէք իսթէր օրմաղը) ազիմ գելլիւ գալե վեսիլե օրմուշ տուր։ վե պաղը իսթիլալ ալամէթլէրի տախի կէօրիւնմիւշ իսե տե, Ռեվոեթ քաշա հաղրեթլէրինին գուվվէի ֆայիզեսի իլե ձիւմլեսի թէսկին օրմուշ տուր։

Գաղեթայը մէդքիւր գավլինձէ, Օէյթունտաղը ահալիսինտե ումուսմէն Իրօթէսթանընդա մէյլ իթմէք ալամէթլէրի տախի կէօրիւնմէյէ պաշլամշը տը։ չիւնքի Պարաշատա պուլունանքէպիր Իրմէնի բրօթէսթանթլար ձէմիյէթինին Օէյթունտ ահալիսինե պիր պէօյիւք թէյսիրի օրմայա պաշլամշը տը։

Օխրատե սան հավատսե նազար պույրուլա։

Տէվլէթը Ալեքսանդր Սուլթան Օրխան իսմինտե օրան եէնի վե քէսկին զըրհը ֆրըգաթինի պու քաղաք էրթէսի կիւնիւ Ինկիլթէրրատան մուվասընդէթ իտիւպ, (Օրթաքէօյ փիշկեսհրնա տէմիրլէմիշ տիր։) Տէվլէթը Ալեյէ ատանմասը իչիւն եաբրըլան զըրհը ֆրըգաթինէրին էն ալասը օրան պու կէմի, Կլասգօվտա մրսթը Նէբիր վե գուամբանիատը ֆապրիգալարընատան չըգմշը տը։ վե Ինկիլիզ էօյչիսիս իլե 4222 թանէլատա մեսահէսինտե օլուպ, տէվլէթը Ալեյէնին սրբարը իհթիսի 5 զըրհը ֆրըգաթինին տէօրսիւնձիսիս տիր։

Զըրհլարը Ինկիլիզին 26 թօփ չէքեր, 1350 պարկիր գուվվէթինտե մաքինատը օրան Մինօթաուր նամ ֆրըգաթին զըրհլարը գալընընդընատա օլուպ, գրրգ ասէտ թօփ տէլիսի վար տը։

Շիմալիք պու ֆրըգաթինատե օն ալթը թօփ օլուպ, պունարդն պիրիսի իւչ եիւզ լիպրալդ կիւլլե ատթապիլիր վե ասլ թօփ տախի օն պին օդգա կելիր։ Տիկեր օն պէշ թօփ տախի եիւզ էլլիշեր լիպրալդ կիւլլե ատթաձագ տը։

Մաքինատը տախի Նէբիր գուամբանիատան չըգըպ, իսմէն պէշ եիւզ էլլի պարկիր գուվվէթինատ տիր։ վե Ինկիլիզէրրատա վագի օրան թէձրիպէրէրինատ, 12,75 տիւյիւմ եօլ գաթ իթմիշ տիր, եանի սատթատա օն տէօրթ միլ։

— Էվանթ Հերալատա շու վէձհ իլե եաղըլը տը։

Պու տէֆա ձանիպի պաղը Ալեսէն, քեատֆիֆի էձնէպի սէֆարէթէրինե պիրեր գըմա միւզէքքէրէյը բէսամկե կէօնտերիպիպ, չիւնքի պաղը էձնէպի թէպատալարը, վե էձնէպի հիմայէթինատ պուլունանդէր ֆուգարատան էյլը զրատաթա մանսուլ վագթընատան էվվել զայէթ ազը ֆայիզլեր իլե էօտիւնձ վերիպ, սօղատ ֆուգարանդն մահսուլունու զապթ իթմէքլէրինատէն, պուլնար տա միրսկե օրան պօրձարընը օլ սէպէպտէն վերէմէյէրէք, խաղինէյէ խատատաթ օլտուզունատան, մէղքիւր միւզէքքէրէ իլե, քեատֆիֆէի գօնսօլոսլարա պիրեր էմրնամէ թաղէպ օլունարագ էձնէպի թէպատէրինին պու մագուլե իշլեմէ պուլունմամալէրի թէնպիհ օլունմասը իլթիմաս օլունմուշ տուր։

Էվանթ Հերալա պու հավատսի եաղըրդատան սօղրա շու մուպահէսէյի տախի իլավե իտեր։

«Պիզէ գալա, Պապը Ալի թերաֆընատան պէօյլէ պիր միւզէքքէրէ, ասլ ահվալը սահիհէյէ վագըֆ օլունմայարագ եազըմըշ տը, չիւնքի պու մագուլե աղը ֆայիզէ ֆուգարայա էօտիւնձ ագձէ վերինէր, տէյիլ էձնէպի թէպատէրի եախոտ էձնէպի մահմիրէրի, իլա տը։ վե խատ տէվլէթը Ալեյէ թէպատընատան օրան Իրմէնիլէր տիր։ Պու Իրմէնիլէր եիւզտե տօգատան ֆայիզէ ֆուգարայա էօտիւնձ ագձէ վերիրլեր, վե էյեր Պապը Ալինին միւրատը տահիհի, պու ուլղունուզլուզ մէն վե տէֆ իթմէք իսե, իւչ սէնե ագտամ ֆայիզ հագդընատա նէչը խլէտիլի նիզամնամէյի թէքմիլէն իձրա իտիւպ, մուղայիրինատէ պուլունանլէրի ձէղա գանունամէսի մուձիպինձէ թէյտոպ իթմէքլի տիր։

«Լաքին պունուն իլե պերատեր պիր պանգա վե էմալի միսիլլիւ իհտատաթ Ինատօլու վե Ռումելիտե եէրլէշմէտիքձէ, պու ֆայիզին էօնիւ ալընատաղը էօգ տուր։»

Էվանթ Հերալան պու սօն պատը ղայէթ մուհագագ իսե տե, ֆահիշ ֆայիզ իլե էհլը զրատաթա ագձէ վերիլմէսինին եալընըզ Իրմէնի միլլէթինե եիքլէթմէսի, վե Ռում, Լահուսակ վե տայրը միլլէթլերի կէօրմէմէսի պու զաղեթանդն հիյնի իհտատարնատան պէրու Իրմէնի միլլէթինե տէրքեար օրան տատավելթ վե խուսումեթինե, վե պունատան հասրլ օրան նէ ֆանէյէթինատէն պաշգա պիր շէյե համ օլունմադ։

— Սիթանէտե սապրդ Իթալիա էլչիսի պունուն Ֆօնթ Կէբրբի ձէնատպէրինե, Օսմանլիյե նըշանը զեյշանընդն իբինձի բիւթպէսի թէվձիհ պույրուլմուշ տուր։

— Գօլէրա իլլէթինատէն մէմալիքի Շարգիյե վե Պարպիէյի մուհաֆազա իթմէք իւզրե, կէչէնատ Սիթանէտե հէր տէվլէթ վերիլէրինատէն ադտ օլունան մէձլիսի մէձլիսրէթ, պու տէֆա մէմուրիյէթինի բէսիտէի հիւնիւ խիթամ իթմիշ օլաուզդունատան, ճանիպի տէվլէթը Ալեյէտէն մէձլիսի մէդքիւր ադայարընա մուձիպի միւքեաֆաթ վե իֆթիխար օրմագ իւզրե, մէանէա վե հայսիյէթլէրինե կէօրէ հէր պիրինե իբինձի վե իւշինձիւ գըթատան պիրեր գըթա Մէձլիսիյե նըշանը զեյշանը իթա պույրուլմուշ տուր։

— Պաղը մէսմուաթա նազարէն, Ֆրանսա իսարիձիյե նազարը Մարքիս Մութիե հազրէթլերի, Սիթանէտէն Ֆրանսայա ավտէթինտե, էսնայը բահտե Ալթինայա ուղրամշը, վե օրատա Լուսան վիւքէյասը իլե կէօրիւշիւպ, կէրեք հիւքիւմէթին վե կերեք Լուսան ահալիսինին Կիրիա մատտէսի հագդընատա ըզհար իյլէսիքլերի թէշվիգաթը ղայրը ըսրդէյի կէրէյի կիպի Թագպիհ իսիւպ, պունուն իլերուտե Լուսանա խայրըը օրատայաձաղընը տախի պիրա ինհիրաղ պէյան իյլէմիշ։ Պու սէս տերագապ ահալիյե սիրաէթ իսիւպ, նազարը միւշարալէյհ Ալթինատան Իրե լիմանընա ավաէթ իթմէքտե, իբի պին գատար Լեքնօզ հայրաղարը արատասընդն էթրաֆընը սարրպ, վե պիր Թագըմ շամաթալար գօրարրպ, շարիվարի կիպի պիր մուամլէ կէօսթէրմիշլեր իսե տե, նազարը միւշարալէյհին նէֆսինե տօգունմայրպ, միւշարալէյհ էօյլէձէ պրրագրպ կիթմիշ տիր։

Սօն իսապէրլերե նազարէն, Ֆրանսա տէվլէթի Թէրաֆընատան Լուսան հիւքիւմէթինե, պու պատատ պաղը աղը իհթարաթ տախի վագի օրմուշ տուր։

— Լուսան զաղեթալէրինին պու Թէրաֆընատա նէչրի մէն օրունատուզու մաչիւմ տիւր. պու մագուլէ ֆէսատավէր էվրադ հագդընատա հիւքիւմէթը սէնիյէնին ֆէվգէլատե տրգգաթ վե շիատէթի մուհագագ օլուպ, կէչէն հաֆթա Ֆրանսըզ վաքօրունուն կէթիրմիշ օլտուզու իքի պին գատար Լուսան զաղեթասը, բօսթատան ախզ իւ կիրիֆթ վե հրթգ օլունմուշ տուր քեզալը Ալսթրիա վաքօրունուն, Թրիեսթէ, Դօրֆու վե Շիրատան կէթիրաքլէրի պիր օ գատար զաղեթա, Ալսթրիա բօսթասընատան ախզ օլունմուշ տուր։

Պունատան մատտա Գարա տէնիզ տէն վե Ադ տէնիզտէն վարիա օրան եօձուլար տօղրու կիւմրիյէ ջըգարը-ըպ, իւսթէրի, պաշլարը խուրձարը արատրպ, եանի թանրըմտրշ վե միւթէպէր օրմայան եախոտ բատաբօրթլարը շիւպհէլի օրան զէվաթ հագդընատա պու մուամէլէ իձրա օլունուպ, օլ վէձհ իլե եմրը իհթիմամ վե տրգգաթա մուպաշըրէթ օլունմագտա պուլունուլմուշ տուր։

— Էվանթ Հերալատա վե սայրը պաղը ղաղեթալէրատ եազըլան սահիհ իսե. Էֆթէր, սերմայէսինի տիւզիպ պունատան պէօյլէ Լուսանա չէրիլէրէք իսթիրահէթ իթմէյէ գարար վերմիշ տիր. լաքին սէվահիլի մէմալիքատէն կէմիյէ պինիպ Լուսանա կէչմէք, բուխասաթը մախսուսէյէ միւհթաձ պուլունատուզատան, պունուն իչիւն տախի պրայա առատ գօյուպ, վե Պրուսա էյալէթի միւթէմէք քինլէրինէն օն գատար քէֆիլ վերիպ, ջէրբպ կիտաձէյինե սէօզ վերմիշ, վե սայրը հարամիլէր վե հայատուպար հագդընատա տախի հիւքիւմէթ խայրրը խապրլէր վերմէյե տախի վատ իթմիշ տիր։

Պու հավատսս հէր նէ գատար ինանրըմագ իսե տե, սահիհ տիր տէյլ բէք ջէգ իտատա իտէնլէր տախի վար տը։

— Նասրլ քի Բուզնամէ միղտե տախի եաղմըշըդ. Սիթանէտե մուգիմ Ինկիլիզ էլչիսի Լօրա Լայրնա Բարիսե էլչի նատպը եալանա ջէգմշը տը։ լաքին էրպապը վուգուֆուն գավլինձէ, պու իչ եալան օրմայրպ, ֆագաթ սօղատատան պաշգա տիւրլիյե տէօնիպ, Բարիսատ Ինկիլիզ էլչիսի պուլունան Լօրա Դավլի, իսթիֆասընը կէրիյե ալմշը տը։

— Տանիմարգա գրալընդն քէրիմէսի բրենսէս Տակմար, մաշիմ օլուզուզվէձհ իլե Բուսիա իմբէրաթորունուն պէօյիւք օղլու վե վելիի ահալանա նըշանլանմշը օլուզուզատան, բրենսէսը միւշարալէյհա, Ռէթրօպուրկա վասլուպ, վե Զարգօէ Սէլօ նամ քէօյսէրայընա էնիպ, եազընատա տիւյիւնլէրի տախի իձրա օլունձաղմշը։

Մաշիմ օլուզուզ վէձհ իլե, պու բրենսէս Տակմար, շիմալիքի Լուսանա գրալը պիրինձի Լօրկինին գըզդարընատը տը։

— Իթալիա գրալընդն վելիի ահալը օլան բրենս Հումբերթին տախի, պիր Ալսթրիա արշիտուշէսի իլե նըշանլանձաղը միւթէվաթը տը։ պու մատտե ահիհէ չըգարը հալտե, Ալսթրիա իլե Իթալիա պէյնինտե կերեյի կիպի պիր հիւսնիւ խապրեթ հասրլ օլմուշ օլուզուզնա աշիքեար պիր նըշանե տիր։

— Խայրը վագըթատան պէրու Բուսիատա իգամէթ իտէրէք. պու թէրաֆարտա ունունթուրմուշ օլան շէյիս Շամիլ հաղրեթլէրի հագդընատա Բուսիանդն Ռեթրօպուրկ զաղեթասընատա ուզուն ուզատյէ մուպահասարար եաղըմշը տը։

Շէյլե քի շէյխը միւշարալէյհ, Զերբեզիսթանատա Բուսիալուլարա թէսլիմ օլուպ, ֆամիլեա վե տայրեսի իլե իչերի ալընարգտա, էօյլե զանն իտեր իսիշքի. Բուսիա տախիլինտե գալէպենտ օլաձագ։ Լաքին պունուն մուզայիրի, իմբէրաթոր շէյխը միւշարալէյհի հուզուրունա ձէլպ իտիւպ,

— Լուսան զաղեթալէրինին պու Թէրաֆարտա նէչրի մէն օրունատուզու մաչիւմ տիւր. պու մագուլէ ֆէսատավէր էվրադ հագդընատա հիւքիւմէթը սէնիյէնին ֆէվգէլատե տրգգաթ վե շիատէթի մուհագագ օլուպ, կէչէն հաֆթա Ֆրանսըզ վաքօրունուն կէթիրմիշ օլտուզու իքի պին գատար Լուսան զաղեթասը, բօսթատան ախզ իւ կիրիֆթ վե հրթգ օլունմուշ տուր քեզալը Ալսթրիա վաքօրունուն, Թրիեսթէ, Դօրֆու վե Շիրատան կէթիրաքլէրի պիր օ գատար զաղեթա, Ալսթրիա բօսթասընատան ախզ օլունմուշ տուր։

Պունատան մատտա Գարա տէնիզ տէն վե Ադ տէնիզտէն վարիա օրան եօձուլար տօղրու կիւմրիյէ ջըգարը-ըպ, իւսթէրի, պաշլարը խուրձարը արատրպ, եանի թանրըմտրշ վե միւթէպէր օրմայան եախոտ բատաբօրթլարը շիւպհէլի օրան զէվաթ հագդընատա պու մուամէլէ իձրա օլունուպ, օլ վէձհ իլե եմրը իհթիմամ վե տրգգաթա մուպաշըրէթ օլունմագտա պուլունուլմուշ տուր։

— Էվանթ Հերալատա վե սայրը պաղը ղաղեթալէրատ եազըլան սահիհ իսե. Էֆթէր, սերմայէսինի տիւզիպ պունատան պէօյլէ Լուսանա չէրիլէրէք իսթիրահէթ իթմէյէ գարար վերմիշ տիր. լաքին սէվահիլի մէմալիքատէն կէմիյէ պինիպ Լուսանա կէչմէք, բուխասաթը մախսուսէյէ միւհթաձ պուլունատուզատան, պունուն իչիւն տախի պրայա առատ գօյուպ, վե Պրուսա էյալէթի միւթէմէք քինլէրինէն օն գատար քէֆիլ վերիպ, ջէրբպ կիտաձէյինե սէօզ վերմիշ, վե սայրը հարամիլէր վե հայատուպար հագդընատա տախի հիւքիւմէթ խայրրը խապրլէր վերմէյե տախի վատ իթմիշ տիր։

Պու հավատսս հէր նէ գատար ինանրըմագ իսե տե, սահիհ տիր տէյլ բէք ջէգ իտատա իտէնլէր տախի վար տը։

— Նասրլ քի Բուզնամէ միղտե տախի եաղմըշըդ. Սիթանէտե մուգիմ Ինկիլիզ էլչիսի Լօրա Լայրնա Բարիսե էլչի նատպը եալանա ջէգմշը տը։ լաքին էրպապը վուգուֆուն գավլինձէ, պու իչ եալան օրմայրպ, ֆագաթ սօղատատան պաշգա տիւրլիյե տէօնիպ, Բարիսատ Ինկիլիզ էլչիսի պուլունան Լօրա Դավլի, իսթիֆասընը կէրիյե ալմշը տը։

— Տանիմարգա գրալընդն քէրիմէսի բրենսէս Տակմար, մաշիմ օլուզուզվէձհ իլե Բուսիա իմբէրաթորունուն պէօյիւք օղլու վե վելիի ահալանա նըշանլանմշը օլուզուզատան, բրենսէսը միւշարալէյհա, Ռէթրօպուրկա վասլուպ, վե Զարգօէ Սէլօ նամ քէօյսէրայընա էնիպ, եազընատա տիւյիւնլէրի տախի իձրա օլունձաղմշը։

Մաշիմ օլուզուզ վէձհ իլե, պու բրենսէս Տակմար, շիմալիքի Լուսանա գրալը պիրինձի Լօրկինին գըզդարընատը տը։

— Իթալիա գրալընդն վելիի ահալը օլան բրենս Հումբերթին տախի, պիր Ալսթրիա արշիտուշէսի իլե նըշանլանձաղը միւթէվաթը տը։ պու մատտե ահիհէ չըգարը հալտե, Ալսթրիա իլե Իթալիա պէյնինտե կերեյի կիպի պիր հիւսնիւ խապրեթ հասրլ օլմուշ օլուզուզնա աշիքեար պիր նըշանե տիր։

— Խայրը վագըթատան պէրու Բուսիատա իգամէթ իտէրէք. պու թէրաֆարտա ունունթուրմուշ օլան շէյիս Շամիլ հաղրեթլէրի հագդընատա Բուսիանդն Ռեթրօպուրկ զաղեթասընատա ուզուն ուզատյէ մուպահասարար եաղըմշը տը։

Շէյլե քի շէյխը միւշարալէյհ, Զերբեզիսթանատա Բուսիալուլարա թէսլիմ օլուպ, ֆամիլեա վե տայրեսի իլե իչերի ալընարգտա, էօյլե զանն իտեր իսիշքի. Բուսիա տախիլինտե գալէպենտ օլաձագ։ Լաքին պունուն մուզայիրի, իմբէրաթոր շէյխը միւշարալէյհի հուզուրունա ձէլպ իտիւպ,

Հիմնադիր՝ Գրիգոր Լուսավորչի Հայոց Ազգային Եկեղեցի

Հրատարակվում է ամեն ուրբաթ

Գինը՝ 1 դրամ

Գլխավոր խմբագիր՝ Գրիգոր Ամատունի

Հասցե՝ Ք. Վեհարան, Գրիգոր Լուսավորչի հրապարակ, թիվ 1

Հեռախոս՝ 0-12-34

Գրանցված է Հայաստանի Հանրապետության Մամուլի և տեղեկատվության նախարարությունում՝ թիվ 0123

ԱՐՇԱԿՈՒՆԻՔ ԵՎ ՆՐԱ ՀԱՐՍՆԵՐԸ

Հարսանիքի կազմակերպումը Արշակունիների տանը միշտ եղել է ոչ միայն ընտանեկան իրադարձություն, այլ նաև պետական նշանակության միջոցառում։ Հարսանիքի հանդեսները, նրանց ավանդույթները, հյուրերի ցուցակը, նվերները և նույնիսկ հագուստի գույները ենթակա էին խիստ կանոնների։ Հետևյալ նյութում ներկայացվում է Արշակունիների հարսանիքի ավանդույթների մասին մի հոդված, որը հրատարակվել է «Հայրենիք» ամսագրի 1912 թվականի հոկտեմբերի համարում։

Հարսանիքի նշանակությունը Արշակունիների համար

Արշակունիների համար հարսանիքը ոչ միայն ընտանեկան միություն էր, այլ նաև դինաստիական դաշինք, հողերի բաժանում, ազնվական տոհմերի միավորում։ Հարսանիքի մասին որոշումը կայացվում էր ոչ միայն ընտանիքի գլխավորի, այլ նաև թագավորական խորհրդի հավանությամբ։ Հարսանիքի նշանակությունը հասնում էր մինչև պատերազմ կամ խաղաղություն։

Նշանդրեքի ավանդույթները

Նշանդրեքը սովորաբար տեղի էր ունենում հարսանիքից մի քանի տարի առաջ։ Նշանդրեքի ժամանակ հարսը նվեր էր ստանում թագուհուց՝ ոսկե մատանի, գոտի և գանձապանակ։ Նշանդրեքի հանդեսին ներկա էին միայն ամենամոտ հարազատները։

Հարսանիքի նախապատրաստությունները

Հարսանիքի նախապատրաստությունները տևում էին մի քանի ամիս։ Հարսանիքի օրը հրապարակվում էր հանրային տոն։ Հարսանիքի հագուստը կարվում էր ոսկեգույն և կարմիր գույներով։ Հարսի գլխին դրվում էր թանկարժեք թագ, իսկ փեսան հագնվում էր զինվորական համազգեստ։

Հարսանիքի արարողությունը

Հարսանիքի արարողությունը կատարվում էր Արշակունիների պալատի մատուռում։ Արարողությունը ղեկավարում էր թագավորական խորհրդի անդամ։ Հարսանիքի ժամանակ հնչում էին հատուկ երգեր, որոնք գրված էին հատուկ այդ նպատակով։ Արարողությունից հետո սկսվում էր հանդեսը, որը տևում էր մի քանի օր։

Հարսանիքի հանդեսը

Հանդեսին հրավիրվում էին հարևան թագավորությունների ներկայացուցիչներ, ազնվականներ և հոգևորականներ։ Հանդեսի ընթացքում հնչում էին երգեր, ընթերցվում էին գովասանքներ, և հյուրերին մատուցվում էին թանկարժեք նվերներ։ Հանդեսի ընթացքում հարսը նստում էր գահի վրա, իսկ փեսան նրա կողքին։

Հարսանիքի նվերները

Հարսանիքի նվերները բերվում էին ոսկեղեն, արծաթեղեն, գորգեր, ձիեր և զենք։ Նվերները ցուցադրվում էին հանդեսի ընթացքում։ Նվերների ցուցակը գրանցվում էր հատուկ գրքում։ Նվերների մի մասը հանձնվում էր եկեղեցուն։

Հարսանիքի հագուստը

Հարսի հագուստը կարվում էր ոսկեգույն և կարմիր գույներով։ Հարսի գլխին դրվում էր թանկարժեք թագ, իսկ փեսան հագնվում էր զինվորական համազգեստ։ Հարսանիքի հագուստը կարվում էր հատուկ արհեստանոցներում։ Հագուստի գույները խորհրդանշում էին հարստություն և զորություն։

Հարսանիքի ուտեստները

Հարսանիքի սեղանին դրվում էին տարբեր ուտեստներ։ Հիմնական ուտեստը եղան՝ գառան միս, հնդկաձավար, գինի և մեղր։ Հարսանիքի սեղանը զարդարվում էր ոսկեգույն սպասքով։ Հարսանիքի սեղանի մոտ նստում էին միայն ամենամոտ հարազատները։

Հարսանիքի ավարտը

Հարսանիքի ավարտը նշվում էր մի մեծ խնջույքով, որին մասնակցում էին բոլոր հրավիրյալները։ Խնջույքի ընթացքում հնչում էին երգեր, ընթերցվում էին գովասանքներ, և հյուրերին մատուցվում էին թանկարժեք նվերներ։ Խնջույքի ընթացքում հարսը նստում էր գահի վրա, իսկ փեսան նրա կողքին։

Հարսանիքի հետևանքները

Հարսանիքի հետևանքները մեծ էին։ Հարսանիքի միջոցով ամրապնդվում էին դինաստիական կապերը, հողերը բաժանվում էին, և նոր դինաստիաներ ստեղծվում էին։ Հարսանիքի հետևանքները զգալի էին ազգի համար։ Հարսանիքի հետևանքները գրանցվում էին հատուկ գրքում։

Հարսանիքի ավանդույթները

Հարսանիքի ավանդույթները փոխանցվում էին սերնդեսերունդ։ Հարսանիքի ավանդույթները գրանցվում էին հատուկ գրքում։ Հարսանիքի ավանդույթները պահպանվում էին մինչև հեթանոսական դարաշրջանը։ Հարսանիքի ավանդույթները ուսումնասիրվում էին հատուկ գիտնականների կողմից։

Հարսանիքի նշանակությունը

Հարսանիքի նշանակությունը մեծ էր։ Հարսանիքի միջոցով ամրապնդվում էին դինաստիական կապերը, հողերը բաժանվում էին, և նոր դինաստիաներ ստեղծվում էին։ Հարսանիքի նշանակությունը գրանցվում էր հատուկ գրքում։ Հարսանիքի նշանակությունը ուսումնասիրվում էր հատուկ գիտնականների կողմից։

Հարսանիքի հետևանքները

Հարսանիքի հետևանքները մեծ էին։ Հարսանիքի միջոցով ամրապնդվում էին դինաստիական կապերը, հողերը բաժանվում էին, և նոր դինաստիաներ ստեղծվում էին։ Հարսանիքի հետևանքները գրանցվում էին հատուկ գրքում։ Հարսանիքի հետևանքները ուսումնասիրվում էին հատուկ գիտնականների կողմից

մեմուրլերինտէն միւսիւ Ռէլոզ նամ քիմէ անէյէ բասթ կելիպ պիղէ թէրճիւմանլըգ իթտիսինտէն, պիր ազկէնիշ նէֆէս ալմայա պուշատըգ, մուսմայիլէյհ պիղէ չօդ էյլիքլէր իթտի, պոլ փարա վէրտի, բահաթ օտալար պուլմուս վէ էլտիսէ թէատրիք իթտի։ . . . Վէ Ֆոուֆ պէյէ պաղը թէյսիրլի բէլամլար սէոյլէտիսինտէն, պու միւտիր հարամիլերին ճիւմլէսինի տիղ իւ կիրիֆթ իյլէտի։

“Օպաթիյէլէր քէօյէրի սըդը սըգրա արայլպ գրրգ (պին) զուրուշ իլէ էլտիսէլէրիմիզէն պիր աղնը պուլտուլար։

“Հարամիլէր, Ահմէտ, Իպրահիմ Հասան, Մուսթաֆա, Պէքիր, Վէլի վէ Իսմէթ տիր, վէ պունլար իւլէ պէրաբէր իւչ քիշի տահա զապթիսէլէր իլէ Պրուսայա կէոնտէրիլիւլէր։

“Պիղ տախի Պրուսա Թարիդի իւլէ Ըսիթանէյէ մուվասըլէթ իյլէտիք, վէ հալիմիզի Ամէրիգա սէֆիրինէ իֆատէ իյլէտիք, վէ ու մարըզ քի նուֆուզու իլէ իհգագը հագգ օլուր...»։

(Իմզա) Մթանլի

— Պիղէ գալսա, իւչ տէօրթ Ամերիգալըլարն պէօյլէ եաեա օլարագ վէ տիլ պիլմէյերէք, Իզմիրէն Զի նումայնէ կիթմէյէ գալգըշմալարը տա քէմ տիվանելիք տէյիլ տիր, վէ պու տէֆա էօվմէտիքլէրինի օնմասրգ-ըրինա սայմալը տըրըլար։

Սօն հավաքս։

Բարիս · 10 Հոկտեմ.

Շարդ մէսէլէսինին Ըլէմանիա մէնֆասթընա մուվֆիգ սիւրէթտէ պիր թէսվիսէ սիւրէթի պուլունմասը իշլեն Բրուսիա տէվլէթի Ասթրիա տէվլէթինէ Վիէննատա պաղը թէքլիֆլէր իթմիշ տէյի հէր նէ գատար Ֆէթրօպուրկ զաղէթասընա եաղըլը իսէ տէ, պու հավատիսի Պէրլինտէն ճէրհ իտէրլէր։

Բարիս · 9 Հոկտեմ.

Բանթրի զաղէթասը տէր քի, Շարդ մասլահաթլարը կիւն պէ կիւն Լուբուբատա էհէմմիյէթլէրինի զայպ իթմէքտէ տիրլէր։

Ֆրանսըզըն Լինվէնսիպլ նամ պիր գըթա զըրհը ֆրգաթինի Ռէզայիր ֆրգայը տօնանմասընա տախիլ օլմուշ տուր։

Սագսօնիա իլէ Բրուսիա տէվլէթի ույուշմագտա իմիշլէր։

Լէքսէրը զաղէթալէրին եաղտըզընա նաղարէն, Օէյթին չօրպաճրլարը սիւրկիւնէ կիտէճէքլէր տէյի հէր նէ գատար թէվաթուր օլմուշ իսէ ալ, թահգիգաթը վագտայէ նաղարէն, գատաշհաթսըզ չըգրպ, եագընտա սէրպէսթ պըրաղըլաճագ լարմըշ։

Իզմիր միւթէմէքինէրի վէ միւթէպրանընտան,

Ռէօլէյան հաճի Յարութիւն էֆէնտի, էրպապը համիսէթ վէ իսթիգամէթտէն օլարագ պաղը խըտմաթը մէմուրհէսի ամթաֆէթը սէնիսէյէ շայեան պույրուլտու զուանտան պու տէֆա թէրաֆը տէվլէթը Ամէրիգէն իւհտէյի խալխանէլէրինէ բիւթպէի սալիսէ թէվճիհի իլէ, գատրի թէրֆի վէ պէյնէլ ագրան վէ մատալ միւշէրրէֆ պույրուլմուշ տուր։

ԻԼԱՆԹ

Պէյ օղլունտա, Ռում մէզարլըզը բիշկեահրնտէ սրպա սէվլիլէր գարշըսընտա, պիր թէրաֆը Թօփխանէ ճատէսինէ վէ պաղչէ թէրաֆը Մարմարա վէ Պօղազ իչինէ, վէ պիր թէրաֆը տախի Գալաթճը սօգաղընտա նաղրը օշարագ պէշ եիւզ արշընտան զիատէ արտա վէ իւզերինտէքի ախշապ խանէ, պու նէֆիս վէ հավատար մահալի սաթըն ալմագ իսթէյէնլէր, պէօյիւք Ենի խանտա Ն° 4 Մէճմուայը Հավատիս օտասընա միւրաճաաթ իսթպիլիրլէր։

— Ռէզալիք Պէյ օղլունտա մէկթէպ սօգաղընտա, տապրգ Վիէննա Մըխիթարեանլարըն մէկթէպի իթթիսալինտէ օլան պիր պապ քէպիր քեարկիր իսանէ սաթըլդ օրտուզունտան, իսթէքլի օլանլար եինէ օտայը մէղքիւրե միւրաճաաթ իսթպիլիրլէր։ Ն° 10

— Ռէզալիք սաթըլդ քեարկիր խանէի մէղքիւր իթթիսալինտէ վէ սապրգ Վիէննա Մխիթարեանլարը մէկթէպի օլան քեպիր վէ վասի խանէ, պու տէֆա միճետտէն թամիր օլունարագ, քիրայա վերիլճէք տիր։ Ն° 8

— Մօնթէ Գրիսթօ բիվայէթինի թէրճիւմէ իսէն պարան . . Մաղաքեան պիլ ճիւմլէ ապօնաթլարընա պէյան իսէր քի, քէնտիսի միւճերրէտ հիսէտտար եաղըլանլարըն միւրվէթինէ իսթինատէն պու աղը իշէ էլ վուրմուշ օլուպ, քէնտիսի հալինտէն ճիզ պուլունտուզունտան, իշին տեվամի իշիւն պիր ան էվվէլ ապօնաթ ագճէլերինին թէտիյէսինէ ահալտէն նիաղ վէ իլթիմաս իսէր։

Ամաղ գաղը վագֆընըն ճէպպակէթ տէֆթէրի, գազիսքէր Պրուսէվի Մուսթաֆա էֆէնտի վագֆընըն ճէպպակէթ տէֆթէրի, վէ Բաղուպ Մէհմէտ բաշա վագֆընըն տախի ճէպպակէթ տէֆթէրի, վէ իւչ գըթա Լաղըրգճը խանընտա օտտա թէմէսիւկլերի, վէ սայը եաղըմշ իճարէ թէզքիրէլերի պիր ատէտ մէնտիլ տէրունինտէ օլարագ, հեր քիմ պուլմուշ օլտուզու հալտէ եիւզ զուրուշ միւժտէսի օլուպ, հեր քիմ կէօթիւրիւրսէ միւժտէսինի էվգաֆը Հիւմայուն սէնէտտաթ օտասը սարրաֆը Սէրքիս աղայէ թէսլիմ օլունմասը։

Բանկալտի ճատտէսինտէ 59 Ն° ի-լէ մուրագգամ պիր խանէ տէրունինտէ եէտի սէքիզ օտասը վէ սայը միւշթէմէլատը մէվճուտ վէ միւքէմմէլ օլուպ քիրայա վերիլէճէք տիր, թալիպլի օլան խանէնին եանընտաքի գատապ տիւքքեանընտան տահիպլինի սիւալ խտէպիլիր։

ՀԱՏԸՆՏԻՐ

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՔ

Ի մագէնագրո-ընեանց նախնեաց հանդէրձ ծանօրոնելոյ

Ի Հ. Թադէոս Վ. Թոռնեան ի Մխիթ. ատեան

Հատոր Ա.

Ի ՎԻԵՆՆԱ

Ի վանս պաշտպան Ս. Ղազարոսեանց

1866=ՌՑԺԴ

Այս անհամեմատ գիրքը վարժապետաց և բանասիրաց ձեռքը որ հասնի, անշուշտ միաբերան պիտի վկայեն որ Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութիւնը գրաբառ լեզուին պայծառութեան և ծաւալման համար, աղգին և ուսանողաց մեծ ծառայութիւն մը ըրած են առ գրքով, որով պիտի քաջալերուին երիտասարդ հատորն ալ անյապաղ ի լոյս ընծայել ի պահիւ գրականութեան Հայերէն լեզուին, և ի գիրութիւն քաջավարժ ուսանողաց։

Գրքին յառաջաբաններն ալ մասնաւոր մատգրութեանց արժանի ըլլալով նոր գիտելիքներ կընծայեն բանասիրաց։

Մալիսմաթ վէ մէհարէթը քեամիլէսի իլէ Ըսթանպուլ ահալիսինէ զաթէն մալիմ օլան ասգթօր Գ. Թագաւորեան պու տէֆա Պէշիկթաշտան Պէյ օղլունա նագլ իսիւպ, Ոսկեբերան քիլիսէսինին գարշը սրբասընտա պիր աղ եօգարըճա օլարագ 9 նումէրօլու քեարկիր խանէտէ իդամէթ իւտէրէք, ճիմաա կիւնէրի սաաթ տէօրթտէն սէքիզէ գատար ատէթը գատիմէսի իւզրէ մէճճանէն ֆուգարա խասթալարընա տէվա իտէճէկի, վէ սայը կիւնէրտէ տախի սայը էմսալ իւ ագրանէրի միսիլիւ ումմամ հագընտա հէքիմլիյինէ տեվամ իտէճէի խասսէթէն իլան վէ պէյան օլունուր։

Ռէօշէ սարրաֆլարընն թէղքիրէլէրինին թէճահի ղէմանը օլան 82 սենէսի խլուլը հուլուլիլէրինտէն. Պատաթա վէ մահալը սայրտէ պուլանան վէ թէպատ վէ կէրէք էճնէպի օլան քէօշէ սարրաֆլարը իշպու ի-լան թարիխինտէն 15 կիւնէ գատար թէղքիրէլէրինին թէճահի վէ թէղքիրէսիզ պուլունանլէր տախի միճետտէն թէղքիրե ախզ իմմէլէրի վէ եէվմը մէղքիրե գատար թէճահի իթթիրմէմիշ վէ հիչ թէղքիրե ալմամըշ պուլունուր իսէ օ մագուլէլէրին պէր մուճիպը նիզամ տիւքքեանլարը գաբահտարրըլըգքէնտիլէրինտէն թէղքիրե խարճընտան մատատա 600 զուրուշ ճէզայը նագտի ախզ օլունճաղը մալիմ օլմագ իւզրէ, թիճարէթ նէզարէթը ճէվիզէսի ճանիպինտէն իլան օլունուր։

1 Իյլուլ 1866

Օվնէրիլի եանի Սիւս միլլէթինտէն պիր խանում խալը վագրթ Շարդ թէրաֆլարընտա խգամէթ իթմիշ օլուպ, շիմտի Օթամպօլատա գալմագ իսթէմէյինտէն, մարիւմ խաէրքի Գրանարզնա, Ղէմէճէ, Ինկիլիզճէ վէ մուզիգա տէրսի վերիր։

Պիր գրզ մէկթէպտէ բիանուսթալըզը մէմուրիսէթինի տախի գապուլ իսէր։

Իսթէքլի օլանլար, Պալաթատա Տ. Լըսէ է Ֆիզ Վիգթօրան մաղազասընա միւրաճաաթ իսէպիլիրլէր։

Ռէշիտ նամ Աբսոր վարօրարը գումբանիասը, պու վարօրարատա պուլունան ասաքիրի պահրիյէի Աբսրիյէնին նանը տպիզ եանի էքմէք թայինինի պիր թալիպի իլէ գօնթրաթօ իթմէք աղուս իսէր։

Հէր քիմ քի պու թայինաթը վերմէք իսթէրսէ, գումբանիանին Պաղչէ գաբուսնտա քեպին իսարէխանէսինէ միւրաճաաթ իթմէսի լազըմ կէլիպ, օրատա շարթ վէ մուգավէլաթը քէնտիսինէ պէյան օլունուր։ 7

ԱՀՎԱԼ ԳԻՅԱՆԻՑԻ

ՆԱԶԱՐԵԹ Ս. ԹԷԼԼԱԼԵԱՆ ԹԷԼԼԻՓԻ

ԻՍԹԱՆՊՕԼ

Յովհ. Տէրոյէնց Լուսիանէ-ինպէ

1866

Պու իսմ իլէ Թիւրքճէ պիր բէսալէ թապ վէ նէշր օլունմուշ տուր։ Պոյսէրինին պաղը պօղուք հալ վէ ահվալինի հիքեայէ իսէր եանի Լրմէնի միլլէթի մէկթէպէրինին թէրբիյէսիզլիի վէ մեքթէպլէրէ օլան մէսարիֆէր պէյհիւտէ օլուպ, օլան մէսարիֆէ կէօրէ մէրվէ չըգարմասրգ-ըրը, հէքիմիզ տէյու հէքիմլիք էտէնլերին գաթատարլըգլարը մուխթասարէն հիքեայէ օլմուշ օլմագ իլէ, պու բէսալէտէն հեր Պոյսէրլի պիրբեր թանէ աղըպ, մէմլէքէթլէրինին ահվալընա լայրգը իլէ աշնա օլմալարըրլար, հեր քիմտպճը տիւքքեանընտան 3 զուրուշա սաթըլմագտա տուր։

Պեարկիր պինարարա գուլանըլըր Թրիեսթէ թաշընը պէօյուք տէբօզիմաուտա, բիսչա ֆիաթընտան եիւզատ օն ագօնիմ իլէ լմաշ սաթըլմագտա տուր։

Սիամպօլատա, Սիրքէճի խանէլէսինտէ. Ն. 20.

ԶԱՒԻՐԷ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

		Գուրուշ
Թարգան Աբնաուտ	քիլ	28—31
Իսմայիլ	»	27—28
Գալատա	»	25—26
Բումիլի Պալչըգ սէրթ	»	23—24
Ազոֆ գըզըլճա	»	20—24
Իսպարիլ գըրնօվ	»	20—22
Իսմայիլ	»	26—27
Վարնա գըրնօվ	»	23—25
Պուրգազ գըրնօվ	»	22—25
Պալչըգ գըրնօվ	»	23—25
Գէոգրէզ Գալատա	»	12—14
Արբա	»	12—13
Մէվճուտատ 200.000։		—

ԷՄԹԱԱՑԻ ՏԱԽԻԼԻՑԷ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Թիֆթիք	Էնգլիզ	46—48
»	Վան	29—30
Ճէհէրի	Գայսէրի	11—11½
»	Էնգլիզ	9
»	Գ. Ատանա	12
Ճէհէր, կուրճի, խէրպութ		10—10½—11
ԵԱԲՈՒԳ Ընտօլու քիլի		7
» » Էրզանդրէ		13½—15
ԱՖԻՕՆ		250—255
ՄԱԶԸ սիյահ		12½—13½
ՔԻԹՐԷ եաբրաք		22—24
ՍԱԼԷՊ		16—17
ՔԷՀՅԻ ՏԷՐԻՍԻ թիյլիւ		9½—10
ՊԱԼ ՄՕՍՈՒ		24—25

ԷՄԹԱԱՑԻ ԵՃՆԵՊԻՑԷ 1 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԷԼԼԷ ՎԷ ԹՕՁ ՀԷՔԷՐԻ		Գուրուշ
Ինկիլիզ բրիտ 6—10 լիպրա գանթար		. . .
Օլանտա տէպրու 6-10 լիպրա	»	. . .
Անվէրսա 8	»	. . .
Ֆրանսըզ	»	. . .
Ինկիլիզ թօզ	»	280—285
Օլանտա էքսթրա	»	260—265
» պիրինճի	»	260—265
» էքինճի	»	250—
» իւչինճիւ	»	245—
Ֆրանսըզ	»	242—
ՏԷՍԻՐ Ինկիլիզ չէչիտ լամա տէօրթ		242—
քէօշէ եուվալագ	»	68—70
» եարմա	»	74—75
» սաճ չէչիտ իլէ	»	115—120
» չէմպէր	»	95—105
ԳԱԼԱՑ	»	650— .
ԳՈՒՐԲՈՒՆ Ինկիլիզ Ֆրանսըզ		—140
ՉԵԼԻՊ պիր սրՖԸՐ 0 սանտրգ	»	90— .
ՍԱՀՈՒՄ Մարսիլիա չէչիտ	»	150—160
ՄՕՐ ՊԱԳԱՄ	»	60—
ՍԱՆԹԱՄԱՐԹԱ	»	200—250
ՁԱՃԸ ԳՐՊՐՈՁ	»	45— .
ՇԱՊ Ինկիլիզ	»	55—60
ԳԱՀՎԷ Գարօ Ֆինօ	% »	1100 1050
» Իքինճի	»	950— .
» Իւչինճիւ	»	850— .
ՉԻՎԻՏ Ինկիլիզ	»	110—130
ԳԸՐՄԸՋ	»	35—65
ՊԻՊԷՐ Լօնտրա Մարսիլիա	»	5—¼
ՆԸՐԱՏԸՐ Ինկիլիզ	»	6¼
ԹԷՆԵՔԷ + Դշն չիֆԹ սանտրգ	»	340—350
ՐՕՄ Ամերիգ	1 կալօն	9¼
» Ինկիլիզ	»	12¾—13

ՄԵԾՄՈՒԱՑԸ ՀԱՎԱՏԻՍ

ՄԵՄՈՒՐԼԱՐԸՆԸ ԻՍՄ ՎԷ ՄԱՀԱԼԼԵՐԻ

ԱՍԻԹԱՆԷ · Պէօյուք եէնի խանտա Թիւրկէնճէան Յակիմ։
ԱՏԱՆԱ · Բարամնա օղլու Յակոբ աղա։
ԱՖԻՕՆ ԳԱՐԱ ՀԻՍԱՐ · Կարապէտեան Վարդան
ԷԿԻՆ · Թարգանճեան Յակոբ աղա։
ԵՆԳԻԱՐԷ · Ամէօր Հիսանի Լէօնարտ.
ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ · Ոսկիեան Էնգարլի Կարապէտ աղա։
ԵՏԻՄԷՆ · Յակոբեան Աբրահամ աղա Փարազ։
ԷՄՅՍԻՍ · Շապանեան Կրիգոր Էֆէնտի։
ԹԷՖԹԻՐՏԱՂ·
ԹՐԱՊԻԶՈՆ · Մամէլեան Պետրոս աղա։
ԻԶՄԻՐ · Թէսաղէնճեան Ս · Սուքիաս աղա։
ԻԶՆԻՄԻՏ · Գ · Տ · Թ · Գասպարեան։
ՀԱԼԷՊ · Ց · Ս · Ջուրջճեանոֆ։
ՄԱԼԱԾ · Զօրպաճը օղլու Հաճի Տէվլէթ աղա։
ՊԻԼԷՃԻԿ · Տէրգասարեան Պետրոս աղա։
ՊՈՒՍԱ · Կէմիճեան Նշան աղա։
ՎԱՐՆԱ · Հաճի Կարապետ օղլու Յովհաննէս աղա։
ՎԻԵՆՆԱ · Զըրաճը Վիշէն աղա։
ՔԷՕԹԱՀԵԱ · Լիւլէճեան Ղազան աղա։

ՄԻԵԼԼԻՓԻ ԳԱԶԷԹԱ

ՅՈՎՍԷՓ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՁԱԼԼԱԹԱՑԱ ԵՐՄԷՆԻ ՓԷԼԻՍԷՍԻ ՍՕԳՈՅԸ Ն° 17

Ց. ՄԻՀԷՆՏԻՍԵԱՆ ԹԱՊԻԱՆԷՍԻՆՏԷ